

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ВОКАЛЬНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ-МУЗИКАНТА

У статті розглядаються сучасні тенденції дослідження мети, змісту складу, завдань, методів вокальної підготовки майбутніх педагогів-музикантів, яка є важливим компонентом фахової підготовки студентів у вищих навчальних закладах музично-педагогічного спрямування.

Ключові слова: вокальна підготовка, вокальна компетентність, постановка голосу, методи вокальної підготовки.

В статье рассматриваются современные тенденции исследования цели, содержания, структуры, заданий, методов вокальной подготовки будущих учителей-музыкантов, которая является важным компонентом профессиональной подготовки студентов высших учебных заведений музыкально-педагогического направления.

Ключевые слова: вокальная подготовка, вокальная компетентность, постановка голоса, методы вокальной подготовки.

The main lines of research intention, content, structure, tasks, methods of future teachers-musicians vocal training are considered in this article, which is an important component of professional training students in higher education institutions of the musical-pedagogical direction.

Key words: vocal training, vocal competence, voice development, vocal training methods.

Важливість проблеми вокальної підготовки майбутніх педагогів-музикантів полягає у тому, що вона є важливим компонентом фахової підготовки студентів у вищих навчальних закладах мистецького спрямування. Основні положення даної проблеми знайшли широке висвітлення у світоглядно-культурологічній, психолого-педагогічній, науково-методичній літературі.

Педагогічні основи професійної освіти майбутніх педагогів висвітлюються у дослідженнях О. Абдуліної, А. Алексюка, С. Архангельського, С. Гончаренка, М. Гриценка, І. Зязюна, В. Кременя, Д. Ніколаєнка, І. Підласого, В. Сластьоніна, М. Фіцули, М. Ярмаченка. Теоретико-методичні аспекти вивчення означеної проблеми відображено у працях, які розкривають професійну підготовку майбутніх учителів музики у системі вищої музично-педагогічної освіти: Л. Арчажнікової, Л. Баренбойма, Е. Бриліна, О. Дем'янчука, А. Ковальова, Л. Масол, О. Олексюк, Г. Падалки, О. Рудницької, Г. Щолокової; методичні аспекти підготовки майбутнього вчителя музики розглядаються в дослідженнях О. Апраксіної, В. Муцмахера, Н. Орлової, О. Ростовського, Г. Стулової, Л. Хлебнікової.

Психологічним і науково-методичним питанням вокального процесу присвячено роботи В. Багадурова, К. Витвицького, Ф. Вітта, П. Голубева, Л. Дмитрієва, В. Ємельянова, Ф. Заседателева, К. Злобіна, Д. Люша, В. Морозова, І. Назаренка, І. Прянішнікова, Р. Юссона, В. Юшманова та інших. Вимоги до вокальної підготовки та голосу вчителя музики багато в чому співпадають з вимогами до підготовки студентів виконавської вокальної спеціальності, що відображено в працях Н. Гребенюк, А. Датського, Л. Василенко, О. Маруфенко, А. Менабені, Г. Стасько, Ю. Юцевича, О. Прядко, О. Матвєєва, Л. Гавриленко.

Педагогічний доробок теоретиків і практиків освіти і культури показав, що проблема вокальної підготовки студентів протягом останніх десятиліть досліджувалася у багатьох напрямках, але комплексному підходу до розв'язання проблеми розвитку вокальних умінь, розробці відповідної методики, прицільно орієнтованої на вокально-педагогічну діяльність, не приділено належної уваги.

Мета статті. Визначити сучасні тенденції вокальної підготовки майбутнього вчителя-музиканта в умовах педагогічного вузу.

Зміст вокальної підготовки студентів у вищих музичних початкових закладах спрямований на формування професійних якостей співака-виконавця, педагога-музиканта, його художньо-естетичних смаків, здатності до творчої діяльності в педагогіці та мистецтві. На думку Н. Гребенюк, «навчання викладача вокалу передбачає засвоєння низки понять, у яких відображаються й закріплюються об'єктивні відношення взаємопов'язаних і взаємозалежних елементів вокальної та загальної педагогіки, основ вокальної методики і вокального виконавства, а також їх зумовленість усією системою навчання» [1].

У виявленні складу вокальної підготовки існує визначена думка вчених, які виділяють у ній такі частини: науково-теоретична підготовка; практична підготовка; психо-фізіологічна підготовка.

Згідно з дослідженням О. Маруфенко вокальну підготовку слід розглядати як цілісну складну систему, що є сукупністю різних складових: суб'єктів, об'єктів, структури, методики, етапів розвитку, а також, різноманіття існуючих між ними зв'язків; а сам процес підготовки складається з таких структурних елементів: мотиваційного, інформаційного, операційного[7].

Завданнями вокальної підготовки майбутнього вчителя-музиканта є:

- здійснювати естетичне виховання студентів;
- формувати відчуття любові, уміння розуміти й цінувати красу вокального мистецтва та співацької майстерності;

- розвивати виконавські, художньо-творчі здібності;
- формувати розуміння психологічних та біофізичних механізмів співацького процесу;
- встановити стійкі критерії якості співу і співацької майстерності;
- розвивати активний вокальний слух, виховувати уявлення про акустично та художньо повноцінне звучання співацького голосу,
- удосконалювати вокально-технічні та артистичні навички;
- формувати знання з основ методики формування, розвитку та охорони дитячого та дорослого співацького голосу;
- готувати студентів до самостійного підвищення співацької та вокально-педагогічної кваліфікації в умовах практичної діяльності.

Результативність вокальної підготовки майбутніх учителів-музикантів нерозривно пов'язана з моніторингом рівнів готовності студентів до вокальної діяльності. Моніторинговий зріз, який здійснює викладач постановки голосу, стосується передусім:

- стану мотиваційно-потребової сфери студента щодо майбутньої вокально-виконавської та вокально-педагогічної діяльності;
- конкретних вокально-музичних даних студента, тобто, вокально-музичних здібностей;
- наявності у майбутнього вчителя-музиканта наукових знань про співацький процес як психологічне, біофізичне та мистецьке явище;
- рівня сформованості вокальних компетентностей;
- рівня розвитку музично-вокального слуху;
- відповідності педагогічних знань, умінь і навичок студента методиці формування його співацької культури в процесі навчання;
- орієнтації у вокальному репертуарі різних типів голосів, шкільному програмному дитячому репертуарі, науково-методичній літературі.

У процесі вокальної підготовки майбутнього вчителя-музиканта повинен бути творчий підхід самого студента до навчання, який реалізується за такими напрямками:

- свідомою роботою над голосом, самостійною роботою над якісним звукоутворенням, розвитком відчуттів і вокальних уявлень через розуміння голосоведення і нейромоторної діяльності організму;
- роботою над вивченням методики розвитку вокальних і музичних здібностей засобами вокального мистецтва, опанування музичним репертуаром і вокальною творчістю композиторів різних епох і народів.

Ефективність вокальної підготовки майбутніх педагогів-музикантів залежить від методів, за допомогою яких викладач постановки голосу здійснює процес передачі вокально-педагогічного досвіду. У педагогічному словнику поняття «метод» з грецької - шлях дослідження чи пізнання – спосіб організації практичного й теоретичного освоєння дійсності, зумовлений закономірностями об'єкта, що розглядається» [2]. За визначенням М. Фіцули, «метод навчання – це спосіб упорядкованої, взаємопов'язаної діяльності вчителя та учнів, спрямованої на вирішення завдань освіти, виховання і розвитку в процесі навчання» [6]. Методом вокальної підготовки можна вважати спосіб організації упорядкованої взаємопов'язаної діяльності педагога та студента, спрямованої на практичне засвоєння та теоретичне осягнення засад вокального навчання, тобто – спосіб, за допомогою якого викладач передає, а студент засвоює теоретичні знання та вокально-практичні уміння та навички. Так, наприклад, у сучасній вокальній педагогіці використовуються різні методи розвитку співацького голосу. Існують класичні методи розвитку співацького голосу вокалістів (концентричний, інструментальний, фонетичний), у вокальній педагогіці виникають новаторські методи постановки голосу, такі, як: фонопедичний (В. Ємельянов) та алгоритмічний (Д. Огороднов). Досліджуючи основні фізіологічні та акустичні явища співацького голосу, Р. Юссон вирізняє основні методи виховання співацького голосу: 1) методи прямого впливу на установки та рухи м'язів; 2) методи прямого впливу на тембр; 3) методи, які використовують внутрішні відчуття співака; 4) методи, які використовують емоційне налаштування співака; 5) методи використання зворотних зв'язків слухового походження [6]. Дана класифікація методів схожа на систему методів за Л. Дмитрієвим, а саме: 1) методи прямого впливу на м'язові установки; 2) методи впливу на тембр голосу шляхом зміни забарвлення голосних; 3) методи фіксації внутрішніх відчуттів; 4) методи волевих наказів та емоційних станів; 5) методи слухових впливів [3]. З опорою на класифікування методів у загальній педагогіці провела класифікацію методів науковець А. Менабені, виділяючи пояснювально-ілюстративний та репродуктивний методи постановки голосу [4]. Зміст та форми організації сучасної вокальної підготовки майбутнього вчителя-музиканта потребує застосування як відомих методів формування вокальних компетентностей, так і пошуку нових методологій у вирішенні даної проблеми.

Таким чином, необхідність наукового обґрунтування мети, змісту складу, завдань, методів вокальної підготовки у ВНЗ, систематизованого обсягу навчального матеріалу та створення цілісної системи повноцінної підготовки майбутнього вчителя-музиканта, належить до актуальних сучасних проблем музичної педагогіки, музичного мистецтва і стосується розроблення системно-методичного комплексу вокальної освіти загалом.

Література

1. Гребенюк Н. С. Вокально-виконавська творчість: психолого-педагогічний та мистецтвознавчий аспекти: [монографія] // Н. С. Гребенюк. – К. : НМАУ ім. П. І. Чайковського, 1999. – 269 с.
2. Гончаренко С. Український педагогічний словник / Семен Гончаренко. – К. : Либідь, 1997. – 376 с.

3. Дмитриев Л. Основы вокальной методики: [учеб. пособ. для муз. вузов] / Леонид Борисович Дмитриев. – М.: Музыка, 1968. – 675 с.
4. Менабени А. Г. Методика обучения сольному пению / Анджелина Георгиевна Менабени. – М. : Просвещение, 1987. – 93 с.
5. Фіцула М. М. Педагогіка: навчальний посібник / Михайло Миколайович Фіцула. – Вид. 2-ге, випр., доп. – К. : Академвидав, 2006. – 560 с.
6. Юссон Р. Певческий голос: Исследование основных физиологических и акустических явлений певческого голоса / Рауль Юссон. – М. : Музыка, 1974. – 262 с.
7. Маруфенко О. В. Проблеми вокально-педагогічної підготовки майбутніх вчителів музики (http://www.culturalstudies.in.ua/sekcija_s_s5_4.php)